

ТАҚРИЗИ

мушовири илмӣ, доктори илмҳои иқтисодӣ, академики Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон Пиризода Ҷалил Сафар ба диссертатсияи Ҳамдамзода Хурсанд Акбар дар мавзӯи «Инқишофи концепсияи воридотивазкунонӣ дар соҳаи бозори маҳсулоти гӯшту шир: назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илми доктори илмҳои иқтисодӣ аз руи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ, пешниҳод шудааст

Ҳамдамзода Хурсанд Акбар, 24 ноябри соли 1987 таваллуд шудааст, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон. Солҳои 2004-2009 Донишгоҳи давлатии Қургонтеппа (ҳоло Бохтар) аз рӯи ихтисоси иқтисодчӣ хатм кардааст. Рисолаи номзодиашро соли 2018 дар мавзӯи «Таъсири интенсификатсия ба самаранокии чорвои ширӣ дар минтақа (дар мисоли корхонаҳои кишоварзии вилояти Хатлон)» аз рӯи ихтисоси 08.00.05. – «Иқтисодиёт ва идораи хоҷагии халқ» химоя намудааст. Аз соли 2009 то ин дам дар Донишгоҳи давлатии ш. Бохтар ба номи Носири Хусрав дар вазифаҳои гуногун фаъолият намуда истодааст. Оиладор, соҳиби 3 фарзанд мебошад.

Рушди концепсияи ивазкунии воридот дар соҳаи маҳсулоти гӯштӣ ва ширӣ самти махсусан муҳим барои Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, зеро сатҳи вобастагӣ аз воридоти озуқаворӣ то ҳол баланд боқӣ мемонад ва иқтидори баҳши кишоварзии кишвар пурра истифода намешавад. Дар шароити ноустувории иқтисодии ҷаҳонӣ ва тағйироти ғайри қобили танзими занҷирҳои таъминот ва болоравии нархи озуқаворӣ таҳкими истехсоли маҳаллӣ на танҳо вазифаи иқтисодӣ, балки масъалаи амнияти миллӣ низ мегардад. Тоҷикистон ба таври анъанавӣ аз воридоти маҳсулоти гӯштӣ ва ширӣ вобаста аст, ки бозори дохилиро аз таъсири омилҳои беруна осебпазир мекунад. Дар баробари ин, кишвар барои рушди чорводорӣ имкониятҳои назаррас дорад: чарогоҳҳои васеъ, захираҳои меҳнатӣ ва таҷрибаи чандинасраи чорводорӣ барои афзоиши истехсолот заминаи хуб фароҳам меоранд. Аммо, ҳосилнокии пасти чорво, норасоии иқтидори коркарди муосир ва инфрасохтори заифи логистикӣ ханӯз имкон намедихад, ки ин иқтидор пурра амалӣ карда шавад.

Давлат барои дастгирии баҳши кишоварзӣ, аз ҷумла субсидияҳо, барномаҳои қарзӣ ва сармоягузориҳои такрорӣ чораҳо меандешад. Аммо, самаранокии ин тадбирҳо омӯзиши амиқтарро талаб мекунад, алахусус бо назардошти хусусиятҳои минтақавӣ. Таҷрибаи кишварҳои ҳамсоя, аз қабилӣ Узбекистон ва Қазоқистон нишон медиҳад, ки ивазкунии бомуваффақияти воридот танҳо бо равиши ҳамаҷониба имконпазир аст – аз беҳтар кардани фонди насли чорво то рушди шабакаҳои фурӯш. Ҷанбаи иҷтимоӣ низ нақши муҳим дорад: рушди кластери гӯшт ва шир метавонад дар деҳот ҷойҳои нави корӣ эҷод кунад ва вобастагии муҳочирати меҳнатиро коҳиш диҳад. Илова бар ин, афзоиши истехсоли маҳаллӣ қодир аст, ки маҳсулоти хӯрокворӣ барои аҳоли дастрастар гардад, ки ин дар шароити болоравии нархҳо махсусан

муҳим аст. Ҳамин тариқ, омӯзиши ивазкунии воридот дар Тоҷикистон на танҳо таҳлили вазъи кунунии соҳа, балки ҷустуҷӯи роҳҳои ҳалли амалие мебошад, ки ба кишвар дар хоҳиш додани хатарҳои беруна, таҳкими амнияти озуқаворӣ ва кушодани иқтисодии комплекси агросаноатӣ кумак мекунад. Вобаста ба ин мавзӯи кори диссертатсионии Ҳамдамзода Хурсанд Акбарро муҳим ва мубрам шуморидан мумкин мебошад.

Диссертатсияи Х.А. Ҳамдамзода аз муқаддима, панҷ боби матни асосӣ, хулоса ва пешниҳодҳо, рӯйхати адабиёт иборат аст. Муҳтавои асосии таҳқиқот дар 345 саҳифа оварда шуда 35 ҷадвал ва 21 расмро дар бар мегирад. Рӯйхати адабиёт аз 240 номгӯй иборат аст.

Дар муқаддима мубрамии муҳимияти мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқоти мавзӯи илмӣ, объект ва мавзӯъ, муайянкунии мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, навгониҳои илмӣ ва натиҷаҳои амалии кори илмӣ мухтасар инъикос ёфтаанд.

Дар боби якум «Ҷанбаҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи концепсияи воридотивазкунӣ дар баҳши кишварзӣ» ҷанбаҳои назариявии концепсияи воридотивазкунӣ дар баҳши кишварзӣ тадқиқ шуда, парадигмаҳои асосии инкишофи иқтисодии КАС дар шароити кунунӣ баррасӣ гардидааст ва таҷрибаи хориҷии татбиқи концепсияи воридотивазкунӣ дар баҳши кишварзӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Дар боби дуюм «Равишҳои ташкиливу иқтисодии воридотивазкунӣ дар баҳши кишварзӣ» муҳтавои сохтори равишҳои ташкиливу иқтисодии воридотивазкунии маҳсулоти кишварзӣ таҳқиқ шуда, механизмҳои танзими бозори гӯшту шир дар зерматни татбиқи стратегияи воридотивазкунӣ шарҳ дода шуданд ва усулҳои татбиқи стратегияи воридотивазкунӣ дар истеҳсолоти кишварзӣ таснифот карда шудаанд.

Дар боби сеюм «Таҳлили самаранокии татбиқи стратегияи воридотивазкунӣ дар бозори маҳсулотҳои гӯшт ва шир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» вазъи ҷорӣ бозори маҳсулотҳои гӯшт ва шир дар ҷумҳурӣ таҳлил карда шудааст, тамоюлҳои рушди бозори маҳсулотҳои гӯшт ва шир омӯхта шуданд ва нақши давлат дар рушди бозори маҳсулотҳои гӯшт ва шир арзёбӣ гардидааст.

Дар боби чаҳорум «Механизмҳои ташкиливу иқтисодии татбиқи сиёсати воридотивазкунӣ дар бозори маҳсулотҳои гӯшту шир» механизми дастгирии давлатии рушди соҳибқори аграрии воридотивазкунанда, механизми ташаккули кластерҳои ба воридотивазкунӣ нигаронидашудаи агросаноатӣ дар бозори маҳсулотҳои гӯшт ва шир ва механизми ташкилӣ-иқтисодии амалигардонии шарикӣ давлатӣ ва баҳши хусусӣ дар ташаккули кластери саноати ширӣ тавсиф карда шудааст.

Дар боби панҷум «Самтҳои афзалиятноки татбиқи стратегияи воридотивазкунӣ дар бозори маҳсулотҳои гӯшт ва шир» такмили равандҳои занҷири арзиши иловашудаи маҳсулотҳои гӯшти дар шароити воридотивазкунӣ мавриди омӯзиш қарор дода шудааст, дастгирии давлатии рушди соҳибқори хурду миёна дар соҳаи чорводорӣ дар шароити татбиқи стратегияи

воридотивазкунӣ таҳлил шудааст ва самтҳои афзалиятноки рушди бозори гӯшт ва шир тадқиқ шудаанд.

Кори пешниҳодшуда ба мавзӯи амалан муҳим – рушди ивазкунии воридот дар соҳаи маҳсулоти гӯштӣ ва ширӣ дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳшида шудааст. Муаллиф аҳамияти тадқиқотро боварибахш асоснок карда, онро бо мушкилоти иқтисодии ҷаҳонӣ, масъалаҳои амнияти озукаворӣ ва хусусиятҳои рушди минтақавӣ алоқаманд мекунад. Масъалаи вобастагии Тоҷикистон аз воридоти маҳсулоти гӯштӣ ва ширӣ дар заминаи ба таври кофӣ истифода нашудани иқтисодии мавҷудаи аграрӣ ба таври возеҳ муайян карда шудааст. Ҳам ҷанбаҳои иқтисодӣ ва ҳам иҷтимоӣ ба назар гирифта мешаванд. Зарурати муносибати комплексӣ, аз ҷумла дастгирии давлатӣ, навсозии истеҳсолот ва логистика таъкид карда мешавад. Диссертатсияи Х.А. Ҳамдамзода арзиши баланди илмӣ ва амалӣ дорад, алахусус дар партави тағйироти ҷории геоиқтисодӣ.

Дар солҳои таҳсил дар докторантура, дар ҷараёни тадқиқот докторант худро ҳамчун муҳаққиқи мулоҳизакор ва дорои ҳадафу мақсади муайян нишон дод. Рафтори ӯ бо амиқи таҳлил ва тавачҷӯх ба ҷузъиёт фарқ мекунад, ҳар як хулоса бо маълумоти бодиккат санҷидашуда тасдиқ карда шудааст ва муқаррароти назариявӣ ба хусусияти комплекси агросаноатии Тоҷикистон моҳирона мутобиқ карда шудаанд. Қобилияти докторант барои эҷодкорона муносибат кардан ба мушкилоти тадқиқотӣ махсус қайд карда мешавад. Вақте ки мушкилоти дастрасӣ ба омори расмӣ ба миён омад, ӯ ташаббус нишон дод ва бо таҳлили мусоҳибаҳои саҳроӣ бо деҳқонон ва коршиносони норасоии оморро ҷуброн кард. Хусусияти хоси услуби тадқиқотии докторант қобилияти ба таври системавӣ дидани мушкилот мебошад. Ҳамин тавр, хангоми баррасии масъалаҳои ивазкунии воридот, ӯ онҳоро пайваста бо ҷанбаҳои иҷтимоӣ – таъсиси ҷойҳои корӣ дар деҳот, таъсир ба муҳоҷирати дохилӣ, дастрасии маҳсулот барои аҳоли алоқаманд мекунад. Ҷунин муносибати байнисоҳавӣ арзиши тадқиқотро ба таври назаррас баланд мебардорад. Дар айни замон, ӯ мустақилияти фикрии худро нигоҳ медорад, конструктивӣ баҳс мекунад, мавқеи худро бо далелҳо ҳимоя мекунад, вақте ки ба асоснокии он боварӣ дорад.

Ҳамин тавр, ба назари мо, диссертатсияи Х.А. Ҳамдамзода дар мавзӯи “Инкишофи концепсияи воридотивазкунӣ дар соҳаи бозори маҳсулоти гӯшту шир: назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз руи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ, пешниҳод шудааст, ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда онро ба ҳимоя пешниҳод намудан мумкин аст.

Мушовири илмӣ, доктори илмҳои
иқтисодӣ, академики АИКТ

Имзои Пиризода Ҷ.С.-ро тасдиқ менамоям.
Сармутахассис доир ба кадрҳо

Пиризода Ҷ.С.

Икромова М.К